

*Бекбоева Айдай Абылбековна,
Кыргыз билим берүүү академиясы,
ага илимий кызматкери,
Кыргыз Республикасы, Бишкек шаары,
e-mail: aidaiabylbek@gmail.com*

**РЕСПУБЛИКАДА КӨП ТИЛДҮҮЛҮК ПРОГРАММАСЫ БОЮНЧА ИШТЕП
ЖАТКАН БАЛА БАКЧАЛАРДЫН ИЛИМИЙ-ПЕДАГОГИКАЛЫК, ОКУУ-
МЕТОДИКАЛЫК ЖАКТАН ЖАБДЫЛЫШЫ**

*Бекбоева Айдай Абылбековна,
научный сотрудник,
Кыргызская академия образования,
Кыргызская Республика, город Бишкек,
e-mail: aidaiabylbek@gmail.com*

**НАУЧНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ, УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКОЕ ОБОРУДОВАНИЯ
В ДЕТСКИХ САДАХ, РАБОТАЮЩИХ ПО МНОГОЯЗЫЧНОЙ ПРОГРАММЕ
В РЕСПУБЛИКЕ**

*Bekboeva Aidai Abylbekovna,
Senior Researcher,
Kyrgyz Academy of Education,
Kyrgyz Republic, Bishkek city,
E-mail: aidaiabylbek@gmail.com*

**SCIENTIFIC-PEDAGOGICAL AND EDUCATIONAL-METHODICAL EQUIPMENT
FOR TEACHING THE KYRGYZ LANGUAGE IN MULTILINGUAL
KINDERGARTENS OF THE REPUBLIC**

Аннотация: Макалада республиканын көп тилдүү бала бакчаларында кыргыз тилин үйрөтүүдө илимий-педагогикалык жана окуу-методикалык жактан жабдылышы окумуштуулардын илимий эмгектеринин негизинде каралды. Бул эмгектер көп тилдүүлүк программасына жаңыдан катышып жаткан балдар бакчаларынын башчылары, усулчулары жана тарбиячылары үчүн чоң жардам болуп, көп тилдүүлүк

программасын ишке ашыруунун негизин түзөт.

Аннотация: В статье рассмотрено научно-педагогическое и учебно-методическое обеспечение преподавания кыргызского языка в многоязычных детских садах республики на основе научных работ ученых. Данные труды окажут большую помощь руководителям, учителям и воспитателям детских садов, принимающих участие в

многоязычной программе, которые формируют основу реализации программы многоязычия.

Annotation: The article examines the scientific, pedagogical and educational-methodical support for teaching the Kyrgyz language in multilingual kindergartens of the republic based on the scientific works of scientists. These works will be of great help to the heads, teachers and educators of kindergartens participating in the multilingual program, which form the basis for the implementation of the multilingualism program.

Түйүндүү сөздөр: өнүктүрүүчү чөйрө, визуалдык колдоо карточкалары, методика, мектепке чейинки топ, рефлексия, окутуу усулдары, чек-барак, тарбиялоо усулу, байкоо жүргүзүү протоколу.

Ключевые слова: развивающая среда, карточки наглядной поддержки, методика, дошкольная группа, рефлексия, методы обучения, контрольный лист, метод воспитания, протокол наблюдения.

Key words: development environment, visual support cards, methodology, preschool group, reflection, teaching methods, checklist, teaching method, observation protocol.

Киришүү. Көп тилдүү бала бакчаларда кыргыз тилин үйрөтүүдө өсүп келе жаткан жаш баланын айлана-чөйрөнү таанып билүүсү, сезимдүү кабылдоосу, жалпы ой жүгүртүүсү, айрыкча инсандык сапаттарын өстүрүү негизги маселе болуп эсептелет. Ал эми тарбиячылар дал ушул негизги маселе менен иштөөдө илимий-педагогикалык, окуу-методикалык жактан аксабашы керек. Ошол себептүү бул илимий макалада бала бакчалардын орус тилдүү тайпаларында кенже курактагы балдарга кыргыз тилин үйрөтүү процессинин илимий-педагогикалык, окуу-методикалык жактан жабдылышы каралып, талдоо жүргүзүлдү.

Изилдөөнүн максаты. Макалада республиканын көп тилдүү бала бакчаларында кыргыз тилин үйрөтүүнүн илимий-педагогикалык, окуу-методикалык жактан жабдылышы боюнча окумуштуулары жараткан илимий эмгектер каралып чыгып, дыкат анализ-

денди. Булар көп тилдүүлүк программасын ишке ашырууда негиз болуп берери анык.

Изилдөөнүн методу. Көп тилдүү бала бакчаларда кыргыз тилин үйрөтүү багытында байкоо жүргүзүү, салыштыруу жана коммуникативдик илимий методдор колдонулду.

Талкууга алынган маселелер. Республиканын көп тилдүү бала бакчаларында кыргыз тилин үйрөтүүдө илимий-педагогикалык, окуу-методикалык жактан жабдылышы боюнча маселе жетишээрлик деңгээлде изилдене элек деген пикирдемин. Бул багытта бир топ окумуштуулар тарабынан сунушталган илимий ыкмалар тууралуу талкуу жүрдү.

Негизги мазмун. Эки, үч тил билүү – глобалдуу маалыматтык коомдун талаптарынын бири болуп калды. Дүйнөнүн алдыңкы өлкөлөрүнүн билим берүүчүлүк саясаты билим берүүнүн бардык деңгээлинде: кенже балдардан тарта чоң адамдардын көп тилдүүлүгүн өнүктүрүүгө жана колдоого максатталган. Ошол себептүү эрте тилдик билим берүү көйгөйү биздин өлкөдө да өтө чоң мааниге ээ болуп жатат. Ал эми мектепке чейинки курактагы балдарды тарбиялоо жана окутуу, анын ичинде 2-3 тилди мыкты билүү алардын жашоодогу ийгилигинин негизи болору талашсыз. Балалык курактан баштап 2 же 3 тилде сүйлөгөнгө көнгөн адамда өзгөчө когнитивдик жөндөмдүүлүк калыптанарын көпчүлүк изилдөөчүлөр да айтып келишет. Ал бир тил билген адамга караганда абстрактуу ой жүгүртүүгө жөндөмдүүлүгү эртерээк болот.

Кыргыз Республикасында 2008-жылдан тартып көп тилдүү билим берүү программаларын ишке ашыруу башталган. Быйыл биздин өлкөдө Кыргыз Республикасынын «Кыргыз Республикасынын мамлекеттик тили жөнүндө» конституциялык мыйзамын аткаруу жана Кыргыз Республикасынын билим берүү системасынын 100 жылдыгына карата «Билим берүү үчүн: көп тилдүү билим берүүдө мамлекеттик тилдин ролу» аталышында улуттук форум өтү. Форумда Кыргызстанда көп тилдүү билим берүүнүн 15 жылдыгы белгиленди. Ал эми көп тилдүү билим берүүдө учурда Кыргыз Республика-

сында көп тилдүү билим берүүнү ишке ашыруу мүмкүнчүлүгүн аныктаган бир катар концептуалдык жана укуктук-ченемдик документтер бар. Атап айтсак: «Кыргыз Республикасынын Мамлекеттик тили жөнүндө» Кыргыз Республикасынын конституциялык мыйзамы, Кыргыз Республикасынын 2021-2030-жылдарда билим берүүнү өнүктүрүү концепциясы, Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлигинин коллегиясынын 2008-жылдын 24-апрелиндеги № 3/1 чечими менен бекиген «Көп маданияттуу жана көп тилдүү билим берүүнүн концепциясы».

Аталган документтердин максаттары «көп тилдүү өлкөдөн көп тилдүү инсанга» өтүү: көп улуттуу коомдо жашоо жөндөмү бар Кыргыз Республикасынын көп тилдүү жаранын калыптандыруу болуп саналат. Мындан тышкары Кыргыз Республикасынын «Билим берүү жөнүндө» 2023-жылдын 11-августунда кабыл алынган мыйзамынын 26-беренесинде «Мектепке чейинки билим берүү мектепке чейинки курактагы балдардын жалпы маданиятын калыптандырууга, дене бойлук, интеллектуалдык, адеп-ахлактык, эстетикалык жана инсандык сапаттарын өнүктүрүүгө, дүйнө жөнүндөгү илимий негизделген түшүнүгүн калыптандырууга, ден соолугун сактоого жана чындоого, тарбия берүүгө, кам көрүүгө жана аларды мектепке даярдоого багытталган» деп белгиленген [1]. Мына ушуга байланыштуу Мектепке чейинки билим берүү уюмдары мектепке чейинки курактагы балдарды тарбиялоонун, окутуунун жана үйрөтүүнүн негизги, кошумча, атайын, вариативдик программаларын ишке ашырат, мектепке чейинки билим берүү чөйрөсүндө мамлекеттик билим берүү стандартынын талаптарынын аткарылышын камсыз кылат. Демек, мектепке чейинки билим берүүдөгү программалар мектепке чейинки курактагы балдардын жаш өзгөчөлүгүнө жана деңгээлине ылайыкташкан ар кандай кырдаалда биринчи жана экинчи тилдерде сүйлөө жөндөмүн өнүктүрүүгө багытталып отурат.

Жогоруда айтылгандарды эске алып, биздин кыргыз окумуштуулары да ушул

багытта өздөрүнүн бир топ эмгектерин жаратышты. Кыргыз Республикасы Билим берүү жана илим министрлигин жана «Билим берүү-жалпыга» программасынын алкагында мектепке чейинки билим берүү уюмдары үчүн педагогика илимдеринин кандидаты Т.А. Орусбаеванын «Мектепке чейинки курактагы балдардын сөзүн өстүрүү технологиясы» аттуу методикалык колдонмосу 2010-жылы жарык көрдү [2]. Сунушталган колдонмодо 4-5 жаштагы мектепке чейинки курактагы балдардын кебин өстүрүү боюнча жалпы методикалык көрсөтмөлөр берилген. Колдонмодо тарбиячы жана методистер үчүн балдардын сөзүн өстүрүү технологиясы боюнча теориялык маалыматтар камтылып, балдардын кебин өстүрүүгө ылайыкташтырылган материалдар сунушталган. Мында 4-5 жашар балдардын сөзүн өстүрүү менен бирге тыбыштарды туура атоого үйрөтүү жана кептин грамматикалык жактан туура калыптанышы, байланыштуу кеп боюнча бир топ маалыматтар берилген. Мындан тышкары, балдардын сөзүн өстүрүүчү сабактардын үлгүлөрү да берилген. Ал эми сабактын үлгүлөрүндө сөзсүз кыргыз элинин бай казынасы болгон көркөм адабий чыгармаларды колдонгон. «Балдар көркөм адабияты – ал улуттун байлыгы. Демек, көркөм адабият билим-тарбия берүүдө комплекстүү кызмат аткарат» [3, 163].

Аталган колдонмого удаа эле, Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлигин жана «Билим берүү-жалпыга» программасынын алкагында мектепке чейинки билим берүү уюмдары үчүн А.Э. Камалова 2010-жылы «Балдар бакчасынын орус тайпаларында кыргыз тилине үйрөтүүнүн методикасын» иштеп чыккан [4]. Бул колдонмодо мектепке чейинки курактагы балдарга кыргыз тилин үйрөтүүнүн максаты, милдеттери жана методикасы берилет. Мында тыбыштарды туура атоого үйрөтүү менен сөздүк иш-аракеттерин жүргүзүү, грамматикалык жактан кептин туура калыптанышы, байланыштуу кебин, сүйлөөсүн жана угуусун өнүктүрүү каралган. Кыргыз тилин үйрөтүү негизи балдар бакчасынын ортоңку тобунан башталып, баланын төрт,

беш жашар курагы эске алынып, мектепке даярдоо учурунун негизги тепкичтеринин бири болуп эсептелет. Төрт жашар балдарга коюлуучу талаптар бир топ жогорулап, окуу мөөнөтү да узартылат. Ошондой эле бул курактагы балдар тыбыштарды туура айтууга акырындап көнүгүп калат. А.Э. Камалова мына ушуларды эске алуу менен аталган колдонмону иштеп чыккан.

Кийинчирээк бакчанын даярдоо топтору үчүн жана көп тилдүүлүк чөйрөнү түзүү боюнча «Көп тилдүүлүктүн кызыл-тазыл кошундусу же мен, сен, ал-бирге ынтымактуу өлкөбүз» аттуу колдонмо 2015-жылы А.Э. Камалова жана И.А. Низовская тарабынан биринчи орус тилинде иштелип чыгып, кийин кыргыз тилине М.М. Эсенгулова жана Н.Т. Рахматовалар которушкан [5]. Колдонмо БУУнун Тынчтыкты куруу фонду тарабынан каржыланып, Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлигинин жана ЮНИСЕФтин «Биримдүүлүк көп тилдүүлүктө» демилгесинин алкагында жарык көргөн.

Колдонмо Кыргызстандагы мектепке чейинки даярдоо класстар жана мектепке чейинки уюмдарга көп тилдүүлүк билим берүүнү киргизүү боюнча ресурстук пакеттин бир бөлүгү болуп эсептелет жана Билим берүүдөгү демилгелерди колдоо фонду тарабынан колдоого алынган. Бул көп тилдүүлүктү билим берүүгө киргизүүнүн ар тараптуу процессинин бир нече аспектинин карайт: мектепке чейинки балдардын эки же андан көп тилдерде сүйлөшө алуу көндүмдөрүн өстүрүүгө жардам бере турган билим берүү чөйрөсүнүн өзгөчөлүктөрү, аны пландаштыруу, уюштуруу жана баа берүү, ошондой эле бул процесстеги ата-энелердин, педагогдордун, бакча жетекчилигинин ролу тууралуу берилген. Баланын өнүгүүсү жана ишмердүүлүгүнүн багыты көпчүлүк кезде чоң адамдардан көз каранды болот. Атап айтканда: түзүлгөн шарттардан, алардын жашоосун уюштуруудан, оюнчуктарды тандоо жана дидактикалык колдонуу материалдарынан, алардын кантип жана кайда жайгашкандыгынан, топто түзүлгөн атмосферадан, өз ара аракеттенүүлөрдүн ар түр-

дүүлүгүнөн ж.б. Бул аталгандардын бардыгы өнүктүрүүчү чөйрө деп аталат. Чөйрө – бул курчап турган шарттар жана таасирлердин жыйындысы. Курчап турган нерсе баланын психикасын калыптандыруу менен анын билиминин жана коомдон алган тажрыйбасынын булагы болуп саналат. Өнүктүрүүчү чөйрө – бул баланын потенциалын толук ишке ашырууга түрткү болгон коопсуз шарттар. Педагог бул нормаларды карманууга милдеттүү. Өнүктүрүүчү чөйрө – физикалык, б.а. эмеректердин, предметтердин жайгашуусу, көрсөтмөлүү-образдуу, чөйрө-визуалдык кооздоо, коммуникациялык чөйрө – өз ара аракеттенүү, ал эми психологиялык чөйрө – эмоционалдык атмосфера. Мындан тышкары активдүүлүк борборлору – бул балдарды өнүктүрүү жана бала үчүн атайын уюштурулган мейкиндиктин бөлүктөрү. Демек, ар бир чөйрө баланын өз алдынчалуулугун өнүктүрөт. Мисалы, көрсөтмөлүү-маалыматтык чөйрө эки тилде бир маалыматты алып жүрүүчү буюмдардын жардамы менен түзүлөт. Турмуш-тиричиликтин буюмдары, кийимдер, сүрөттөр ж.б. балдарды улуттук баш кийимдер менен тааныштырып жатып, аны атап гана тим болбостон, кийип дагы көрсө болот. Бул реалдуу, чыныгы предметтер менен таанышуу болуп саналат. Мындан тышкары сүйлөөчү дубалдар, визуалдык колдоо карточкалары, үй буюмдары, ата-энелердин жардамы менен толукталуучу көрсөтмөлүү – маалыматтык чөйрө боюнча маалымат болот. Негизи, аталган колдонмодо жогоруда айтылган ар тараптуу педагогикалык процессти чагылдырууга аракет жасашкан.

Ал эми мектепке чейинки билим берүүнүн практиктери үчүн «Көп тилдүүлүк билим берүүнүн натыйжалуу куралдары» усулдук сунуштары 2015-жылы Б.И. Асанбаева, Н.А. Масликова тарабынан Т.А. Матохинанын жалпы редакциясы астында иштелип чыккан [6]. Колдонмо БУУнун Тынчтыкты куруу фонду тарабынан каржыланып, Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлигинин жана ЮНИСЕФтин «Биримдүүлүк көп тилдүүлүктө» демилгесинин алкагында чыккан. Аталган усулдук

колдонмо баланын тилди өздөштүрүү баскычтары, ата-эненин ролу, тилди окутууда колдонуучу оюндардын мааниси, баланын эне тилинде китеп менен иштөө стратегиялары ж.б. менен кантип иштөөнүн усулдарын жалпысынан тааныштырат.

Ал эми 2015-жылы Кыргызстандын мектепке чейинки билим берүү уюмдарында көп тилдүүлүк чөйрөнү түзүү боюнча «Көп тилдүүлүктүн кубулуп турушу» усулдук колдонмосу И.А. Низовская, А.А. Абдывасиевалар тарабынан жазылган [7]. Колдонмо БУУнун Тынчтыкты куруу фонду тарабынан каржыланып, Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлигинин жана ЮНИСЕФтин «Биримдүүлүк көп тилдүүлүктө» демилгесинин алкагында Т.А. Матохинанын жалпы редакциясы астында чыккан. Негизинен усулдук колдонмодо теориялык негиздер берилет, атап айтсак: көп тилдүү билим берүү ал мектепке чейинки билим берүүдө эмне үчүн керек; көп тилдүүлүк балага эмне берет; ата-энелер менен иш алып баруу; тил жана маданият; көп маданияттуулук деген эмне; педагогикалык устакана ж.б. камтылган. Муну уюштурууда үч эрежени негиз кылып алат. Биринчиси, физикалык чөйрө коопсуз болуш керек, б.а. даараткана, жуунучу жер, тамактанган жана уктаган жер, оюн бөлмөлөрү жана аятчалары. Экинчиси, физикалык чөйрө жеткиликтүү болуш керек. Балдарда бала бакчадагы ишмердүүлүктүн негизги түрүн камсыз кылган оюнчуктар, материалдар, колдонмолор эркин жеткиликтүү болушу керек. Үчүнчүсү, эмеректердин, предметтердин жайгашуусу жана алардын саны «Дүкөнгө», «Чач тарач», «Оорукана» ж.б. оюндарды өз алдынча уюштура алышы үчүн жеткиликтүүлүгү.

Көрсөтмөлүү-маалыматтык чөйрөдө балдардын предметтерди жана кубулуштарды көрүүсү, кабыл алуусу күчтүү болот. Көздөрү менен көргөн нерселер мээ менен бекем өздөштүрүлөт. Ошондуктан көрсөтмөлүүлүктү табигый шартта максаттуу тилди үйрөнүү процессинде кенен пайдаланууну сунушташкан. Бул эстетикалуу, түстөрү ачык, тематикасы боюнча ар түрдүү, маз-

муну жана кооздолушу боюнча оригиналдуу. Бирок педагог: бул материал эмне үчүн керек, максаты кандай, кайсы курак үчүн, максаттуу тилди үйрөтүүдө колдонуп жаткан карточка, оюнчук, китеп жардам береби, бардыгын караш керектигин белгилешет. Эгерде мисалы, сүрөтү жок китептерди ал максаттуу тилде жазылса дагы өнүктүрүүчү чөйрөгө жайгаштырууга болбойт. Бала ар тараптуу өнүгүү үчүн чөйрөнү толук пайдаланууга мүмкүнчүлүк бериш керек. Аларда көрүү, угуу, кармап көрүү, бир нерсени өзүнүн колу менен жасоону каалоосу пайда болушу өтө маанилүү экендигин эскертишет.

Психологиялык коопсуз чөйрөдө бала менен сүйлөшүүнүн бир нече позициясын да эске салат. Атап айтканда, мисалы: 1-позицияда бала жерде отурат, педагог туруп турат. Мындай абалда бир мүнөттөн кийин эле сүйлөшүүнү улантуу жагымсыз. Экинчи позицияда бала менен созулган колдорунар менен бири-биринерден алыс жайгашуу, чоң адам ийилбейт, ал эми бала көтөрүлбөйт, мында да кыжырдануу пайда болот. Үчүнчү позиция, «көзмө көз», бул абдан мыкты байланыш. Жанында отурган адам бири-биринин көздөрүн гана көрбөстөн, психологиялык планда тең позицияны ээлеп турат. Төртүнчү позиция – «өйдөдөн», мында балага коркунуч жаралат. Достук мамилени сактоо аракетин көрүү зарыл, бул позиция да жагымдуу эмес. Демек, сүйлөшүү аралыгын аныктоо маанилүү, педагог жанында эмес, чогуу бир мейкиндикте аракеттениши керек. Мына ушундай маанилүү пикирлери менен аталган авторлор өз эмгектеринде бөлүшкөн.

2016-жылы «Мектепке чейинки курактагы балдардын тилдик көндүмдөрүн өнүктүрүү боюнча педагогдун ишинин сапатына баа берүү куралы» БУУнун Тынчтыкты куруу фонду тарабынан каржыланып, Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлигинин жана ЮНИСЕФтин «Биримдүүлүк көп тилдүүлүктө» демилгесинин алкагында чыккан [8].

Бул курал үч бөлүктөн турат:

1) Балдардын тилдик көндүмдөрүнүн өнүгүүсүнө жардам берген көрсөткүчтөр картасы;

2) «Балдардын тилдик көндүмдөрүнүн өнүгүүсүнө түрткү болгон көрсөткүчтөрдүн картасын» пайдаланууда баа берүү бланкы;

3) Педагогдун ишине баа берүүнүн ишенимдүүлүгүн камсыздоо боюнча форма.

2016-жылы К.С. Сейдекулова менен С.К. Рысбаевдин «Балдар бакчасынын орус тайпаларында кыргыз тилине үйрөтүүнүн методикасы» усулдук колдонмосу жарык көргөн [9]. Анда орус тайпаларынын кыргыз тили мугалими балдарга тил үйрөтүүдө эске алынуучу фонетикалык, лексикалык, грамматикалык жана коммуникативдик минимумдар, ортоңку жана жогорку тайпаларда программага ылайык иштөөнүн жолдору, балдардын оозеки кебин өстүрүүдө сүрөттөр, фонетикалык көнүгүүлөр жана оюндар менен иштөө ыкмалары аркылуу кеп өстүрүү багыттары тууралуу кеп кылышат.

Ал эми 2021-жылы Көп тилдүү билим берүү программалары боюнча мектепке чейинки курактагы балдар менен ишти уюштуруу үчүн «Бала бакчадагы көп тилдүүлүк» методикалык колдонмо кыргыз жана орус тилинде жарык көрдү [10].

Бул методикалык колдонмонун түзүүчүлөрү: В.А. Булатова, А.И. Голубева ж.б. Колдонмо Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлигинин алдындагы Республикалык педагогикалык кызматкерлердин квалификациясын жогорулатуу жана кайра даярдоо институтунун (РПККЖКДИ) Тил мугалимдеринин квалификациясын жогорулатуу боюнча инновациялык технологиялар борбору тарабынан жана Социалдык интеграция борборунун адистери менен биргеликте 2020-жылдын 30-сентябрындагы Кыргыз Республикасынын Билим берүү жана илим министрлигинин буйругун аткаруунун алкагында ЕККУнун Борбор Азия билим берүү программасынын каржылык колдоосу менен даярдалган. Колдонмо Билим берүү жана илим министрлигинин алдындагы РПККЖКДИнин окуу-усулдук бирикмеси тарабынан бекитилген, 2020-жылдын декабрь айында И. Арабаев атындагы КМУнун Илимий Кеңешинин чечими менен басууга сунушталган. Китепте Эстония, Кыргызстан жана Казакстандын

бала бакчаларындагы көп тилдүү билим берүү программаларын пилоттон өткөрүү тажрыйбасы, ошондой эле аталган өлкөлөрдөгү методисттер таянган негизги хрестоматиялык материал чагылдырылган.

Колдонмо адистер тарабынан көп тилдүү билим берүү программасын ишке ашыруу үчүн мектепке чейинки билим берүү уюмдарынын мүмкүнчүлүктөрүн жана ресурстарын баалоо максатында, дүйнөлүк тажрыйбаны эске алуу менен көп тилдүү билим берүү программаларын пландаштыруу, ишке ашыруу жана ишке киргизүүнүн жыйынтыктарын баалоо үчүн, бакчада көп тилдүү билим берүү боюнча автордук программаларды жана окуу материалдарын иштеп чыгуу үчүн колдонууга сунуштаган.

Корутунду. Республика көп тилдүүлүк программасы менен иштеп жаткан бала бакчаларда кыргыз тилин үйрөтүүдө эки илимий-педагогикалык жана алты окуу-методикалык колдонмо колдонулуп келүүдө. Бул усулдук колдонмолор көп тилдүүлүк программасына жаңыдан кошулуп жаткан балдар бакчаларынын педагогдоруна зор усулдук жактан жардам болуп, окутуунун сапатын жакшыртат. Демек, республикада көп тилдүүлүк боюнча иш алып барып жаткан бала бакчаларында кыргыз тилин үйрөтүүдө илимий-педагогикалык, окуу-методикалык жактан жабдылышы акырындап жолго коюлуп келе жаткандыгын көрүүгө болот.

Адабияттар:

1. Кыргыз Республикасынын «Билим берүү жөнүндө» мыйзамы. – 11.08. 2023-ж. № 179.
2. Орусбаева Т.А. Мектепке чейинки курактагы балдардын сөзүн өстүрүү технологиясы. – Б.: ST.art Ltd полиграфический комплекс, 2010. – 88 б.
3. Сатыбекова С.Б. «Мектепке чейинки билим берүү» адистигинде көркөм адабиятты окутуунун негиздери // Известия Кыргызской академии образования. – Бишкек, 2021. – №1 (53). – С. 161-165.

4. Камалова А.Э. Балдар бакчасынын орус тайпаларында кыргыз тилине үйрөтүүнүн методикасы. – Б.: Махprint, 2010. – 112 б.
5. Камалова А.Э., Низовская И.А. Көп тилдүүлүктүн кызыл-тазыл кошундусу, же мен, сен, ал-бирге ынтымактуу өлкөбүз. – Б.: Махprint, 2015. – 68 б.
6. Асанбаева Б.И., Масликова Н.А. «Көп тилдүүлүк билим берүүнүн натыйжалуу куралдары» Т.А. Матохинанын жалпы редакциясы астында. – Б.: Махprint, 2015. – 68 б.
7. Низовская И.А., Абдывасиева А.А. Көп тилдүүлүктүн кубулуп турушу. Усулдук колдонмо. – Б.: Махprint, 2015. – 54 б.
8. «Мектепке чейинки курактагы балдардын тилдик көндүмдөрүн өнүктүрүү боюнча педагогдун ишинин сапатына баа берүү куралы» КР БИМ, ЮНИСЕФ. – Б.: Махprint, 2016. – 76 б.
9. Сейдекулова К.С., Рысбаев С.К. Балдар бакчасынын орус тайпаларында кыргыз тилине үйрөтүүнүн методикасы. – Б.: «Полиграфбумресурсы» 2016. - 136 б.
10. Көп тилдүү билим берүү программалары боюнча мектепке чейинки курактагы балдар менен ишти уюштуруу үчүн «Бала бакчадагы көп тилдүүлүк» методикалык колдонмосу, кыргыз жана орус тилинде. Түзүүчүлөр В.А. Булатова, А.И. Голубева ж.б. – Б.: «Аркус», 2021. – 264 б.

Рецензиялаган:
Токтомаматов А.Д.,
педагогика илимдеринин кандидаты